

SOCIAL DIMENSIONS OF POLITICAL INSTITUTIONS AND PUBLIC ADMINISTRATION

DOI: 10.46340/eppd.2021.8.2.13

Hanna Melehanych

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7137-290X>

Uzhhorod National University, Ukraine

LIFE OF THE UKRAINIAN COMMUNITY IN TERMS OF LIFE OF CIVIL SOCIETY IN THE CZECH REPUBLIC¹

Hanna Melehanyč

Užhorodská národní univerzita, Ukrajina

ŽIVOT UKRAJINSKÉ KOMUNITY PRIZMATEM ŽIVOTA OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE

The research of Ukrainian life in the Czech Republic is most often related to migration labor processes and the problems connected with them. In different time intervals this was the issue, and this is the issue relevant to today's accession of Ukrainians to the country. However, in recent years, besides the increase in number of labor migrants, the number of immigrants also grows who remain in the country forever integrating into Czech society in various spheres. Ukrainians are no longer only temporary migrant laborers in the Czech Republic. Over time they can identify themselves with the Ukrainian national minority and use the rights and opportunities provided by the law. It is likely that after the population census in 2021, Ukrainians will develop into one of the largest national minorities in the Czech Republic and will make themselves known as a united community. But in order to receive support from the Czech state for arranging various cultural, educational and other events Ukrainians need to have legally registered public associations. Although according to the 2011 Ukrainian census, Ukrainians are not the most numerous national minority, they are the largest group of migrants in the country and together they make up the most numerous group of foreigners. This leads to an increase in their integration and unity. The main role in this process is played by the organizations of civil society, in particular those working with Ukrainians. And as a rule, in their work they do not make any difference between long-settled Ukrainians and those who recently moved to the Czech Republic for permanent residence.

The important role of non-governmental non-profit organizations that play a part in the integration of foreigners, is also pointed out in the Concept of integration of foreigners in the Czech Republic. Thus, primarily the activities of minority organizations become a way to involve these communities into public life. The conception of the presence of the Ukrainian diaspora in the Czech Republic in this study is supported by the conclusions obtained during open interviews with leaders of a number of public organizations of Ukrainians.

Keywords: national minority, migrants, labor migration, Ukrainian community, public organizations of Ukrainians.

Zvyšování v zemi počtu lidí určité národnosti, kteří se z migrantů později stali řádnými členy společnosti, vyžaduje důslednou politiku ze strany státu. Česká integrační politika se transformuje z multikulturalismu na občanskou integraci podle oficiálních dokumentů a státních strategií. Zapojení otázky integrace přistěhovalců do veřejné politiky státu došlo v České republice koncem 90. let. Vznik integrační

¹ Článek byl napsán s podporou stipendia Visegrádského fondu.

politiky čelily tři hlavní okolnosti. Zaprvé vznikla zjevná vnitřní potřeba, zadruhé to byla připravenost ministerstva vnitra začít se zabývat otázkami integrace, a zatřetí díky iniciativní roli Rady Evropy. Účast Rady Evropy v přípravné fázi formování integrační politiky působila nejen jako katalyzátor procesu přípravy, ale zpočátku ovlivňovala i ideologické vybavení a obsah státních dokumentů¹.

Prvním všestranným vládním dokumentem byly Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR v roce 1999. I když tyto zásady nejsou multikulturním manifestem, můžeme v něm najít i ozvěnu multikulturního diskurzu. To se projevuje například zavedením pojmu „imigrační komunita“ a touhou „vybudovat multikulturní společnost“. Imigrační komunity, jsou chápány jako společenství, které spojuje historické vědomí, kulturu, jazyk, národní identitu nebo etnickou příslušnost, „jsou pokládány za integrální a obohacující součást společnosti a za plnohodnotné a nezbytné partnery při vytváření multikulturní společnosti“. (zásada č.2). Zároveň by vytvoření multikulturní společnosti mělo být založeno na dialogu mezi komunitami, jehož cílem je vzájemné obohacování kultury Na druhé straně Zásady (nebo uvedená vysvětlení) uvádějí, že uznání příslušnosti osoby ke konkrétní komunitě neznamená, že by s ní měl být jednotlivec vždy a úplně ztotožňován². Komunita je tedy chápána jako dynamická, vyvíjející se, kterou nelze chápat jako hermeticky oddělené skupiny. Současný koncept integrace cizinců v České republice naznačuje, že integrace cizinců zahrnuje řadu ministerstev a dalších partnerů (zahraniční nevládní organizace a organizace, regionální a místní orgány, akademická obec atd.). To tedy ukazuje na skutečnost, že integrace cizinců je komplexní problém, který se dotýká mnoha oblastí. Politika integrace cizinců je založena na řadě principů, z nichž hlavním je podpora rozvoje občanské společnosti – zejména v regionech v souvislosti se zřizováním regionálních center integrace³.

Na základě tohoto principu proto považujeme za nutné podrobněji zdůvodnit důležitou roli nevládních organizací v procesu integrace cizinců, zejména Ukrajinců. Cílem článku je zvážit význam a roli ukrajinských nevládních organizací v České republice pro integraci ukrajinské komunity. Podle našeho názoru mohou tyto organizace hrát klíčovou roli v integraci národnostních menšin a emigrantů a přispívat k jejich normálnímu postavení.

Tento výzkum je založen na výsledcích monitorování činnosti těchto organizací, včetně dostupných tištěných materiálů a webových stránek organizací. Kromě toho používáme poznámky z 10 hloubkových rozhovorů s aktivisty sdružení. Kromě toho přišli vhod některé vládní dokumenty, například výroční zprávy Rady národnostních menšin o situaci národnostních menšin v České republice, Koncepce integrace cizinců v České republice a Zákon o právech národnostních menšin v České republice. Česká republika. Důležitým zdrojem pro tento článek byly také výsledky různých vědeckých studií (Dušan Drbohlav, Eva Janská, Pavla Šelepová) a průzkumy týkající se národnostních menšin a migrantů, zejména Ukrajinců.

Moderní ukrajinská organizovaná komunita v České republice má dlouhou historii a byla vytvořena během několika imigračních vln. Jedná se o výsledek dlouhodobého vývoje, často v rámci různých politických, ekonomických, sociálních a demografických, geografických a historických podmínek. První ukrajinskou organizaci v České republice Ukrajinská komunita vytvořili studenti v Praze v roce 1902. Základ ukrajinské komunity později založili přistěhovalci, kteří sem přišli před událostmi v roce 1917. Většinu emigrantů tvořili představitelé inteligence a studenti, kteří opustili vlast buď z politických důvodů nebo za účelem získání vzdělání. V roce 1921 československá vláda vyhlásila a začala realizovat program Ruská pomocná akce, který poskytoval materiální podporu ruským, ukrajinským, běloruským a dalším emigrantům a jejich organizacím. Pomoc emigrantům z Ukrajiny byla poskytována prostřednictvím Ukrajinského občanského výboru, zřízeného na jaře 1921 z iniciativy skupiny ukrajinských aktivistů. Ukrajinský občanský výbor, kromě zakládání různých organizací a institucí, poskytování materiální, lékařské, právní a další pomoci ukrajinským emigrantům, pomoci ukrajinským studentům, organizace kulturních akcí, pomoci při zaměstnání atd., zabýval se také ukrajinskou emigrací a její registrací⁴. Kromě politické emigrace a studentů

¹ Baršová, A., Barša, P. (2005). Od multikulturalismu k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců. *Sociální studia*, 2, 1, 05, 58.

² *Zásady koncepce integrace cizinců z roku 1999* (Vláda České Republiky). *Oficiální stránky vlády České republiky* <https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0665259AEE14CA4C12571B6006D8A70> (21. března, 21).

³ *Koncepce integrace cizinců na území ČR, 2015* (Ministerstvo Vnitřní ČR). *Elektronická platforma pro vzdělávání dospělých v Evropě* <<https://epale.ec.europa.eu/cs/resource-centre/content/koncepce-integrace-cizincu-na-uzemi-cr>> (21. března, 21).

⁴ Даниленко, О. (2001). Українська еміграція в Чехословаччині (1920-і роки): соціокультурний аспект. *Етнічна історія народів Європи*, 10, 01, 37-40.

tu byli i rolníci, kteří měli také svá vlastní sdružení. Obecně na začátku roku 1922 dosáhl počet ukrajinských emigrantů v Československu 20 tisíc lidí¹. Zakládali vlastní vysoké školy, sdružovali se do vědeckých společností, do různých organizací, kulturních a vzdělávacích společností a dokonce založili i Ukrajinský Hromadský vydavatelský fond v Praze. Tato skupina ukrajinských emigrantů byla mladá a docela schopná pracovat, aktivně se podílela na společensko-politickém životě demokratického Československa a měla dokonce své vlastní církevní farnosti. Díky příznivým podmínkám, které vytvořila pro ukrajinské emigranty vláda První republiky, Československo se stalo v meziválečném období centrem ukrajinského života. Obecně zvláštnosti života ukrajinských emigrantů v tomto období velmi dobře popsala Oksana Pelenská ve své knize „Ukrajina mimo Ukrajinu“, která obsahuje více než 300 článků o životě a díle ukrajinských umělců v Československu v meziválečném období 1919-1939, jakož i obsahuje informace o ukrajinských institucích a organizacích působících v té době². Bylo to velmi příznivé období pro Ukrajince v Československu. Po skončení druhé světové války dorazila do České republiky nová kategorie Ukrajinců, byli to příslušníci 1. Československého Armádního sboru vytvořeného v SSSR.

V polovině padesátých let tak došlo k třem „vlnám“ ukrajinské emigrace do Českosloveska. Většinu předrevolučních emigrantů tvořili intelektuálové a studenti, kteří považovali svůj pobyt v České republice za dobrou příležitost ke zvýšení vzdělání, získání zaměstnání, které odpovídá jejich profesionální úrovni, a vypracování programů na vytvoření a rozvoj samostatného ukrajinského státu. Kvůli těmto vlnám emigrace komunistické Československo v ústavě z roku 1960 oficiálně uznalo maďarskou, ukrajinskou a polskou národnostní menšinu.

Nejpočetnější však byla ta část diaspory, která dorazila do České republiky po rozpadu Sovětského svazu a socialistického tábora s takzvanou čtvrtou „vlnou“ ukrajinských migrantů. Do této země přicházejí hledat práci už na počátku 90 let.

V roce 2012 činil podíl Ukrajinců s trvalým pobytem přes 50% oficiálně registrovaných ukrajinských občanů v České republice a od té doby stále roste. Kromě existující kruhové migrace přibývá zájemců, kteří se pokoušejí o trvalejší osídlení. V širším kontextu tento vývoj souvisí také s větším podílem rodin nebo párů mezi migranty³. Dnes se někdy mluví o páté migrační vlně po revoluci důstojnosti od roku 2014, anexi Krymu a zahájení války na východní Ukrajině, což vedlo k ekonomické krizi na Ukrajině.

To vše dohromady vedlo k tomu, že dnes jsou Ukrajinci největší skupinou migrantů, konkrétně podle údajů z prosince 2020 je to 165 654 lidí⁴, kteří jsou evidováni v Cizineckém Informačním Systému, a ti, kteří žili déle než 12 měsíců v na konci roku 2019 – 142 916 lidí⁵. Současně během povinného sčítání lidu v roce 2011 napsalo 53 253 českých občanů do sloupce, který nemusel být vyplněn, že se považují za Ukrajince. Je však třeba poznamenat, že zvláštností tohoto sčítání bylo, že 2 642 666 respondentů poté nechalo nevyplněný sloupec národnosti, což je prakticky ¼ obyvatel země. Саме на це питання вказувало і дослідження ще початку 2000 років Dušan Drbohlav, Eva Janská, Pavla Šelepová. Tak či onak, ale nejméně 218 907 Ukrajinců oficiálně pobývá v České republice a tvoří největší zahraniční komunitu. Samozřejmě, tak velká komunita jasně vyžaduje určitou institucionalizaci ve společnosti a organizaci. Na tuto otázku poukázal výzkum Dušana Drbohlava, Evy Janské a Pavly Šelepové ještě na počátku tisíciletí.⁶ Poukazují, že v této době existovala zvláštní „dezorganizace“ Ukrajinců v České republice a velmi omezený „kulturní život“ komunity, což vedlo k vytvoření podstatně oddělené komunity přistěhovalců. A jejich chápání organizace se omezovalo na kontaktování českých organizací o trhu práce zneužíváním zaměstnavatelů nebo zprostředkovatelů. Bádatelé poukázali na charakteristické rysy tehdejších ukrajinských migrantů: poměrně slabá znalost cizích jazyků (češtiny, ale také „západních“ jazyků – 43% neznalo žádný cizí jazyk a ti, kteří

¹ Tamtéž.

² Пеленська, О. (2019). Україна поза Україною. Енциклопедичний словник мистецького, культурного і громадського життя української еміграції в міжвоєнній Чехословаччині (1919-1939). Прага.

³ Čermák, Z, Lupták, M. (2015). Socioekonomický a demografický kontext cesko-ukrajinske migrace. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku. Migrace-remittance-rozvoj. Karolinum*, 53-65.

⁴ R02 Počet cizinců v ČR – předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06-2020/12 (Český statistický úřad). *Oficiální stránky Czech Statistical Office* <https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_202012.pdf/e5a79b44-08f6-4d5a-a53f-17bff3b7c450?version=1.0> (21, března, 21).

⁵ R07 Cizinci s pobytem nad 12 měsíců podle státního občanství v letech 2008-2019 (k 31. 12) (Český statistický úřad). *Oficiální stránky Český statistický úřad* <https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R07_2019.pdf/3be02a4a-268c-4b49-ad33-191a0ee3e7e4?version=1.0> (2021, března, 11).

⁶ Drbohlav, D., Janská, E., Šelepová, P (2014). Ukrajinská komunita v České republice. *Státní správy o integraci cizinců* <https://www.cizinci.cz/documents/551336/568661/ukrajinska_komunita.pdf/63c73454-000b-cb86-431f-a6102c3e9088> (2021, března, 11).

uměli, pak většinou pouze jiný východoslovanský), špatný kulturní život (ve smyslu účasti na různých kulturních akcích) a minimální využití organizací¹.

Od začátku roku 2021 se situace poněkud změnila v důsledku dlouhodobého rozvoje veřejných center Ukrajinců v různých městech České republiky a převážně v hlavním městě Praze.

Ačkoli ne všichni Ukrajinci mají status národnostní menšiny, ukrajinská diaspora zřídila řadu veřejných organizací za účelem výkonu jejich práv zakotvených v Zákoně o právech příslušníků národnostních menšin z roku 2001. Většina z těchto sdružení přispívá k zachování etnické identity, kulturní, jazykové a náboženské identity Ukrajinců. A ačkoli Ukrajinci nejsou vždy jedním jazykem nebo jednou církví, je to projev společného povědomí o vzájemném etnonymu, historických zkušenostech, hodnotách a aspiracích ctících stejné symboly.

Ukrajinská komunita v České republice ještě před přijetím tohoto zákona několik měsíců po „sametové revoluci“ v roce 1989 vytvořila Ukrajinskou národní sekci Občanského fóra². Občanské fórum Ukrajinců oživilo společenský život Ukrajinců v České republice a sloužilo jako základ pro vytvoření první organizace diaspory českých občanů ukrajinského původu v roce 1990 – Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny v České republice. Mnohem zásadněji organizovala svou práci Ukrajinská iniciativa v České republice, která byla založena v roce 1994 oddělením od Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny v České republice, ale obě dodnes úspěšně existují³. Tyto dvě organizace zastupují ukrajinskou národnostní menšinu v Radě vlády České republiky pro národnostní menšiny, ve Výboru pro spolupráci s orgány samosprávy, ve Výboru pro grantovou politiku, v poradních jednotkách Ministerstva kultury a v regionálních komisích pro národnostní menšiny.

Od roku 2020 poskytují webové stránky Velvyslanectví Ukrajiny v České republice informace o 24 občanských sdruženích Ukrajinců v České republice. Toto číslo však není konečné, protože později vznikly nové spolky a některé organizace fungují bez registrace, jako iniciativa nebo neformální sdružení se samostatnou oblastí kultury (divadlo, tanec, folkové skupiny), sportu nebo charity, nebo se zaměřil na spolupráci mezi oběma zeměmi atd. Některé z nich mají dlouhou historii (například občanský spolek „Ukrajinská iniciativa v České republice“, občanský spolek „Zvony naděje“, občanský spolek „Fórum kultur“ a další) a vytvoření řady nových přispělo k smutné události na Ukrajině v letech 2013-2014 a to přimělo Ukrajinu ke sjednocení (nezisková organizace „Ukrajinská iniciativa pro jižní Moravu“, občanský spolek „Mezinárodní Asociace Ukrajinců EuroMajdan“ a další). Některé organizace mají mezinárodní statut, například, jako Mezinárodní organizace Ukrajinsko Evropská perspektiva nebo pouze celočeská, jako jsou nevládní organizace Asociace Ukrajinců v České republice, dobrovolné sdružení Česká asociace ukrajinistů, spolek Ruta. Samozřejmě, že většina organizací je registrována a působí v hlavním městě Praze, kde je největší počet Ukrajinců, ale aktivní jsou také regiony. Zejména ukrajinské spolky úspěšně působí v Brně – Ukrajinská iniciativa jižní Moravy, v Khomutově spolek Zvony naděje, v Hradci Králové Regionální ukrajinský spolek ve Východních Čechách, Liberecká řeckokatolická charita v Liberci, Ukrajinský memoriál v Pardubicích.

Hlavní směry práce občanských organizací Ukrajinců v České republice jsou zaměřeny na podporu ukrajinské identity, jazyka, kultury a právní, vzdělávací či veřejnou podporu. Ačkoli tyto organizace věnují značnou pozornost adaptaci a pomoci migrantům, úspěšně přebírají i jiné role. Zároveň brání zájmy Ukrajiny i mimo Českou republiku, například na samotné Ukrajině. Aktivně sledovali události Revoluce důstojnosti a stále pomáhají vojákům na východě Ukrajiny a občanům, kteří tam žijí. Aby pomoci Ukrajincům v nouzi na Donbassu byly zřízeny různé české iniciativy zaměřené na humanitární akci, politický rozvoj a co je nejdůležitější, boj proti negativním dopadům ruské politické propagandy⁴. A taková společenství spojovala nejen Ukrajince, ale také Čechy, kteří podporovali ukrajinský stát. Tímto způsobem byly překonány nové výzvy a vytvořena nová síťová propojení občanské společnosti v České republice.

Další otázkou, se kterou většina organizací souhlasí a o kterou se stará, je podpora užívání ukrajinštiny mezi Ukrajinci. Například v létě 2020 v otevřeném dopise velvyslanci Ukrajiny v České republice

¹ Tamtéž.

² Leontiyeva, Y. (2006). Ukrajinská menšina a migranti v ČR_Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové). *Sociologický ústav Akademie věd České republiky*. Praha, 32-45.

³ Konzulát Ukrajiny ve městě Brno (2021). *Ukrajinci v České republice* <<http://www.ukrkonzulat.cz/cz/index.html>> (2021, března, 11).

⁴ Součková, T. (2015). The Ukrainian Minority in Brno: A Qualitative Research on Ethnic Identity. *Ethnologia Actualis*, 15, 2, 66-80.

22 ukrajinské organizace v ČR požádali sdělit prezidentu ukrajinského státu jejich obavy a protesty proti útoku na ukrajinský jazyk. Podání stížnosti u Ústavního soudu na neústavnost přijatého zákona v roce 2019 a jeho předložení Verchovné Radě k projednání návrhu zákona č. 2362, jehož cílem je pokračovat ve výuce ruštiny ve vzdělávacích institucích¹. To znamená, že tímto způsobem dokonce ovlivňují ukrajinsko-české vztahy a udržují ruce na pulsu událostí na Ukrajině.

Zachování a rozvoj ukrajinské kultury, ukrajinsko-česká vzájemnost, informování majoritní společnosti o ukrajinské menšině v České republice a na Ukrajině, potlačení xenofobních nálad, pomoc při integraci, udržování tradic to je jenom malá část akcí pro Ukrajince podle církevního, státního a kulturního kalendáře. Většinou se jedná o oslavu Starého a Nového roku, Velikonoc, Jana Kupala, oslavu svátku sv. Mikuláše. Kulturními akcemi jsou především novoroční ukrajinský ples Malanka, Dny Tarase Ševčenka, svátek Nezávislosti Ukrajiny, slavnostní setkání a programy, charitativní akce, vědecké diskuse a kulaté stoly. Kromě těchto akcí se každoročně pořádají multikulturní akce ve spolupráci s dalšími národnostními menšinami v hlavním městě Praze (mezinárodní festival Praha – srdce národů, festival Setkání kultur)². A v Brně je to festival Babylonfest.

Mezi klíčové *směry činnosti* patří také podpora ukrajinského jazyka, kultury, literatury, poklonění památce Tarasu Ševčenkovi, Lesi Ukrajince, Lině Kostenko a dalším.

Mezi nejnovější události roku 2020 patří výstava ukrajinských vyšívavek v Praze. Jedním z nejdůležitějších měsíců je srpen, kdy se Ukrajinci po celém světě spojují, aby oslavili státní svátky. I přes karanténní rok 2020 se nám z iniciativy veřejného sektoru a ve spolupráci s Velvyslanectvím Ukrajiny v České republice podařilo uspořádat výstavu fotografií Jevhena Kukly o událostech Revoluce důstojnosti, koncert vlasteneckých písní Olega Ljukljana, charitativní koncert komorní hudby (dary pro armádu na východní Ukrajině), intelektuální diskuse o dějinách Ukrajiny. V Brně a v Praze se masové akce konaly v místních parcích³.

Je potěšitelné, že ukrajinské děti mají možnost pamatovat si mateřský jazyk tím, že navštěvují ukrajinské sobotní školu Erudyt, kulturní a vzdělávací centrum Krok, sobotní školu „Nytočka Rodovodu“, která také působí v Hradci Králové při Regionálním ukrajinském spolku ve Východních Čechách a Ukrajinské kulturně-vzdělávací centrum v Brně. V roce 2018 byl založen spolek Ukrajinská iniciativa jižní Moravy a jeho cílem je rozvíjet dovednosti dětí v mluvení, čtení a psaní v ukrajinštině a šíření znalostí o Ukrajině.

Je třeba poznamenat, že vláda České republiky finančně podporuje činnost ukrajinských občanských sdružení, což je pravděpodobně jeden z nejdůležitějších faktorů jejich fungování. Nevládní neziskové organizace (NNO) hrají při integraci cizinců nepostradatelnou roli, což je uznáno v Konceptu integrace cizinců. Finanční prostředky jsou alokovány ze státního rozpočtu (dotace ministerstva), *Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí*, Azylového, migračního a integračního fondu a místních rozpočtů.

Díky finanční podpoře české vlády vychází také ukrajinský časopis Porohy (založený v roce 1992) a Ukrajinský časopis (založený v roce 2005). Časopis Porohy informuje o ukrajinském životě v České republice a na Ukrajině, nabízí čtenářům rozhovory, analýzy a kulturní služby. Ukrajinský časopis je informační kulturní a politický měsíčník pro Ukrajince distribuovaný nejen v České republice, ale také na Slovensku a v Polsku. Kromě zmíněných ukrajinských časopisů existuje v České republice almanach Ostravská prosvita, který v roce 2000 vydala regionální organizace *Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny (SUPU)* v Ostravě. Kvůli nákladům a minimálnímu rozpočtu (asi 20 tisíc korun ročně) se však vydává každé dva měsíce a má velmi lokální charakter a omezené publikum. Obdobně i periodikum *Ukrajinský visnyk*, které bylo dříve nepravidelně vydáváno a distribuováno v ukrajinských církvích⁴.

Dalším důležitým mechanismem podpory ukrajinských organizací je práce Velvyslanectví Ukrajiny v České republice, *hlavně* v posledních letech. Zejména v roce 2017 byla založena Koordinační rada vedoucích ukrajinských organizací v České republice.

¹ Українська ініціатива в Чеській Республіці (2020). *Відкритий лист Послу України в Чеській Республіці Надзвичайному Послу України в Чеській Республіці Є.П.Перебийносу* <<http://surl.li/pfei>> (2021, března, 17).

² Oficiální stránky vlády České republiky (2020). *Ukrajinská národnostní menšina* <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/ukrajinska-narodnostni-mensina-16159/>> (2021, března, 17).

³ Пороги (2020). *День незалежності України в Чехії : урочистості, концерти, дискусії*, 7. <<https://www.ukrajinci.cz/files/files/f11077-Porohy-7.2020.pdf>> (2021, března, 17).

⁴ Leontiyeva, Y. (2006). Ukrajinská menšina a migranti v ČR Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové). *Sociologický ústav Akademie věd České republiky*. Praha, 32-45.

Sjednocení Ukrajinců do formálních organizací v České republice za posledních 30 let proběhlo ve dvou vlnách:

První (počátek 90. let) – po rozpadu Sovětského svazu a vzniku samostatné Ukrajiny a rozdělení České republiky a Slovenska;

Druhá (2014-2018) – po anexi Krymu, ruské invaze do východních oblastí Ukrajiny a v tomto ohledu hospodářská krize.

Zejména po nedávných událostech v České republice byla věnována větší pozornost Ukrajině a otázkám jejího života v zemi. Podle badatelky Taťany Součkové, navzdory skutečnosti, že ukrajinští přistěhovalci tvoří homogenní skupinu a jejich vnitřní sociální rozvrstvení je velmi různorodé, se česká společnost snaží zachovat rozšířené kulturní stereotypy o Ukrajincích, které jsou poměrně negativní. O situaci na Ukrajině traly rozsáhlé diskuse v českých médiích i mezi politickými představiteli státu. Ukrajina a ukrajinští občané se také stali běžným tématem pro většinu představitel české společnosti. Kromě toho byla před konfliktem na Ukrajině menšina docela pasivní a neprokázala hlasitě svou etnickou příslušnost a hrdoost na zemi svého původu. V důsledku a demonstrací a rychlého rozvoje udalostí v Kyjevě, které se v roce 2014 konaly na náměstí Nezávislosti (Majdan Nezaležnosti), začalo mnoho Ukrajinců žijících v zahraničí demonstrantům vyjadřovat trvalou podporu¹.

Organizace Ukrajinců v České republice se také snaží ukázat, že Ukrajinci v České republice nejsou jen dočasnými ekonomickými migranty, ale jsou lidé, kteří v zemi neustále žijí, hledají integraci v různých oblastech, mají také svou vlastní institucionalizaci a organizovanost, jako je kulturní, společenský a sociální život, a mají v tom určitý úspěch.

Zajímavou iniciativou posledních let je projekt *Mezi Vámi: Ukrajinci jak je neznáte*, jehož cílem je seznámit širokou veřejnost s ukrajinskými osobnostmi, působícími v České republice. Problém Ukrajinců v české společnosti vidí projekt ve té skutečnosti, že Ukrajinci jsou zde vnímáni jako ti, kteří sem přicházejí a pracují na nižších, nekvalifikovaných *pracích*. Cílem projektu je změnit pohled na českou společnost a změnit stereotyp o ukrajinských dělnících, uklízečkách, prodavačkách, zámečnících a elektrikářích, publikujíc příběhy lidí z Ukrajiny, kteří žijí a pracují v České republice jako přední vědci, umělci a bankéři a významně přispívají k rozvoji nových technologií, rozvíjí vědu, demonstrují výjimečné sportovní výkony nebo vytváří něco nového v umění².

To může pomoci při dalším úkolu, ve kterém je většina organizací jednoznačná, je to potřeba mladých aktivistů. Téměř devět z deseti (85%) občanů Ukrajiny žijících v České republice je v produktivním věku (ve věku 15 až 59 let), zatímco podíl starších ukrajinských migrantů (60 let a starších) je zanedbatelný (méně než 5%). A více než jeden z deseti (11%) migrantů oficiálně registrovaných v zemi má méně než 15 let. Nehlede na velký počet ukrajinských dětí (které dokonce převládají v několika věkových skupinách) se ukrajinští migranti druhé generace neobjevují ve veřejném a akademickém diskurzu, na rozdíl například od vietnamských migrantů. To je pravděpodobně výsledek asimilace ukrajinských dětí, které se, zdá se, staly „neviditelnou“ součástí společnosti jako celku³. To je problém mnoha ukrajinských občanských sdružení, protože většinu jejich aktivních členů a účastníků tvoří starší lidé. Je tu ale ještě další stránka, starší generace Ukrajinců v České republice někdy nezvládá příliv svých krajanů a často nepocítují souvislost s novou generací ukrajinské migrace. Někdy proto musíme hovořit o určité sociální vzdálenosti mezi gastarbeitry a takzvanou „bezproblémovou“ částí ukrajinské menšiny. Nehlede na to ale lze předpokládat, že potenciál některých mladých migrantů by mohl vést k rozvoji nových oblastí činnosti ukrajinských organizací.

Potřebu rozvoje a aktivní činnosti ukrajinských organizací a začlenění do veřejného života v České republice ospravedlňuje také skutečnost, že ani po 30 letech nezávislosti Ukrajiny a 7 letech neformální války mezi Ukrajinou a Ruskem pro mnoho Čechů neexistuje rozdíl mezi Ukrajinci a Rusy. O tom svědčí mnoho faktů. Nápříklad v březnu 2020 byl proveden průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění v České republice na téma postojů veřejnosti k různým národnostem. Ve vztahu k Rusům a Ukrajincům dominuje antipatie nad sympatií, ale největší podíl má neutrální hodnocení: Rusům sympatizují 25%, a 34% občanů vyjádřili antipatii, Ukrajincům sympatizují 24%, a pocítují antipatii 35%⁴. Postoj k zemím

¹ Součková, T. (2015). The Ukrainian Minority in Brno: A Qualitative Research on Ethnic Identity. *Ethnologia Actualis*, 15, 2, 66-80.

² Kolář, O., Janák, D. a kol. (2019). *Lidé z východu. Ukrajinci v českých zemích od roku 1918*. Opava:Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 45.

³ Leontiyeva, Y. (2016). Ukrainians in the Czech Republic: On the Pathway from Temporary Foreign Workers to One of the Largest Minority Groups. *Ukrainian Migration to the European Union*, 133-149.

⁴ Василик, С. (2020). Як чехи ставляться до українців та інших іноземців, які проживають в Чехії? *Українська Чехія* <<https://ceskoukrajinska.com/iak-chekhy-stavliatsia-do-ukraintsiv-ta-inshykh-inozemtsiv-iaki-prozhyvaiut-v-chekhii/>> (2021, března, 17).

původu je podle výzkumu tohoto Centra z roku 2019 podobný a podíl sympatizantů dosáhl asi 20% a podíl odporců – asi 40%¹.

Zpráva o rozhodnutí Rady vlády pro *národnostní menšiny* ze dne 6. února 2020 o znovuvytvoření ukrajinského kulturně-osvětového centra, které v Praze působilo mezi dvěma světovými válkami, je uklidňující. Rada podporuje zřízení ukrajinského kulturně-osvětového centra pro ukrajinskou národnostní menšinu a obrací se s žádostí na předsedu vlády a zároveň předsedu Rady, aby podpořil znovuzaložení kulturně-osvětového centra ukrajinské menšiny, včetně možnosti poskytnutí vhodného objektu pro tuto činnost². Přítomnost takového centra poskytne příležitost pořádat stále více a organizovaněji různé akce, mít trvalé místo pro setkávání, zachování tradic a kultury a také příležitost lépe se projevat ve veřejném a kulturním životě.

Závěrem je tedy třeba poznamenat, že ukrajinské komunity sice mají mnoho tisíc členů, ale v České republice jsou heterogenní. Díky vytvoření řady institucionálních předpokladů a určité dlouholeté tradici existence občanských sdružení Ukrajinců v České republice však můžeme hovořit o účasti této komunity v životě občanské společnosti.

Budování takzvaných sociálních, občanských sítí ukrajinských organizací je nejdůležitější strategií přežití, existenci a klíčem k úspěšné integraci Ukrajinců do nového prostředí. Je to způsob, jak je chránit před různými zprostředkovateli a zastupovat zájmy určité části ukrajinského obyvatelstva v České republice při společných aktivitách.

References:

1. Antonov, M. (2019). Chekhiv zapytaly pro stavlennia do riznykh krain [Chekhov was asked about his attitude to different countries]. *Chekhiiia stae blyzhchoiu* [The Czech Republic is getting closer] <<https://ceskoukrajinska.com/chekhov-zapytaly-pro-stavlennia-do-riznykh-krain/>> (2021, March, 17). [in Ukrainian].
2. Barsova, A, Barsa, P. (2005). Od multikulturalismu k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců [From multiculturalism to civic integration. Changes in Western European immigrant integration policies]. *Sociální studia* [Social Studies], 2, 1, 05, 49-66. [in Czech].
3. Cermak, Z, Luptak, M. (2015). Socioekonomicky a demograficky kontext cesko-ukrajinske migrace. [Socio-economic and demographic context of Czech-Ukrainian migration], *Ukrajinská pracovní migrace v Česku. Migrace-remittance-rozvoj*. [Ukrainian labor migration in the Czech Republic. Migration-remittances-development]. *Karolinum*, 53-65 [in Czech].
4. Danylenko, O. (2001). Ukrainska emihratsiia v Chekhoslovachchyni (1920-i roky): sotsiokulturnyi aspekt. [Ukrainian emigration in Czechoslovakia (1920s): socio-cultural aspect]. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy* [Ethnic history of the peoples of Europe], 10, 01, 37-40. [in Ukrainian].
5. Porohy (2020) [Thresholds (2020)]. *Den nezalezhnosti Ukrainy v Chekhii: urochystosi, kontserty, dyskusii* [Independence Day of Ukraine in the Czech Republic: celebrations, concerts, discussions], 7. <<https://www.ukrajinci.cz/files/files/f11077-Porohy-7.2020.pdf>> (2021, March, 17). [in Ukrainian].
6. Drbohlav, D., Janska, E., Selepova, P. (2014). Ukrajinská komunita v České republice [Ukrainian community in the Czech Republic]. *Státní správy o integraci cizinců* [State administrations on the integration of foreigners] <https://www.cizinci.cz/documents/551336/568661/ukrajinska_komunita.pdf/63c73454-000b-cb86-431f-a6102c3e9088> (2021, March, 17). [in Czech].
7. Kolar, O., Janak, D. and others (2019). *Lidé z východu. Ukrajinci v českých zemích od roku 1918* [People from the East. Ukrainians in the Czech lands since 1918]. Opava: Silesian University in Opava, Faculty of Public Policy in Opava. [in Czech].
8. *Koncepce integrace cizinců na území ČR, 2015* (Ministerstvo vnitra ČR) [Concept of integration of foreigners in the Czech Republic, 2015 (Ministry of the Interior of the Czech Republic)]. Elektronická platforma pro vzdělávání dospělých v Evropě [An electronic platform for adult education in Europe] <<https://epale.ec.europa.eu/cs/resource-centre/content/koncepce-integrace-cizincu-na-uzemi-cr>> (2021, March, 17). [in Czech].
9. Leontiyeva, Y. (2006). *Ukrajinská menšina a migranti v ČR [Ukrainian minority and migrants in the Czech Republic]. Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)* [Minority issues in the Czech Republic: community life and representation of collective interests (Slovaks, Ukrainians, Vietnamese and Roma)]. Praha: Institute of Sociology of the Academy of Sciences of the Czech Republic. [in Czech].

¹ Антонов, М. (2019). Чехів запитали про ставлення до різних країн. *Українська Чехія* <<https://ceskoukrajinska.com/chekhov-zapytaly-pro-stavlennia-do-riznykh-krain/>> (2021, března, 17).

² *Výroční zpráva o činnosti Rady vlády pro národnostní menšiny v roce 2020* (Vláda České republiky). *Oficiální stránky vlády České republiky* <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/aktuality/Vyrocní-zprava-o-cinnosti-Rady-vlady-pro-narodnostni-mensiny-v-roce-2020.pdf>> (2021, března, 27).

10. Leontiyeva, Y. (2016). Ukrainians in the Czech Republic: On the Pathway from Temporary Foreign Workers to One of the Largest Minority Groups. *Ukrainian Migration to the European Union*, 133-149. DOI: http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-41776-9_14 (2021, March, 17). [in English].
11. Pelenska, O. (2019). *Ukraina poza Ukraïnoiu: Entsyklopedychnyi slovnyk mystetskoho, kulturnoho i hromadskoho zhyttia ukraïnskoi emihratsii v mizhvoïennii Chekhoslovachchyni (1919-1939)* [Ukraine outside Ukraine: Encyclopedic dictionary of artistic, cultural and social life of the Ukrainian emigration in the interwar period of Czechoslovakia (1919-1939)]. Praha. [in Ukrainian].
12. *R02 Počet cizinců v ČR – předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06-2020/12* (Český statistický úřad) [Foreigners in the CR – provisional data – quarterly; 2004/06-2020/12 (Czech Statistical Office)]. *Oficiální stránky Český statistický úřad* [The official website of Czech Statistical Office]. <https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_202012.pdf/e5a79b44-08f6-4d5a-a53f-17bff3b7c450?version=1.0> (2021, March, 17). [in Czech].
13. *R07 Cizinci s pobytem nad 12 měsíci podle státního občanství v letech 2008-2019 (k 31. 12.)* (Český statistický úřad) [Foreigners holding residence for 12+ months by citizenship in the years 2008-2019]. *Oficiální stránky Český statistický úřad* [The official website of Czech Statistical Office]. <https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R07_2019.pdf/3be02a4a-268c-4b49-ad33-191a0ee3e7e4?version=1.0> (2021, March, 17). [in Czech].
14. Souckova, T. (2015). The Ukrainian Minority in Brno: A Qualitative Research on Ethnic Identity. *Ethnologia Actualis*, 15, 2, 66-80. [in English].
15. Konzulát Ukrajiny v Brně (2020). [Official website of the Consulate of Ukraine in Brno (2020)]. *Ukrajinci v České republice* [Ukrainians in the Czech Republic] <<http://www.ukrkonzulat.cz/cz/index.html>> (2021, March, 17). [in Czech].
16. Oficiální stránky vlády České republiky (2021). [The official website of Government of the Czech Republic (2021)]. *Ukrajinská národnostní menšina* [Ukrainian national minority]. <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/ukrajinska-narodnostni-mensina-16159/>> (2021, March, 17). [in Czech].
17. Vasylyk, C. (2020). Yak chekhy stavliatsia do ukraïntsiiv ta inshykh inozemtsiv, yaki prozhyvaiut v Chekhii? [How do Czechs treat Ukrainians and other foreigners living in the Czech Republic?] *Chekhiia staie blyzhchoiu* [The Czech Republic is getting closer] <<https://ceskokuajinska.com/iak-chekhy-stavliatsia-do-ukraïntsiiv-ta-inshykh-inozemtsiv-iaki-prozhyvaiut-v-chekhii/>> (2021, March, 17). [in Ukrainian].
18. *Ukrajinska initsiatyva v Cheskii Respublitsi* (2020) [Ukrainian Initiative in the Czech Republic (2020)]. *Vidkrytyi lyst Poslu Ukrainy v Cheskii Respublitsi Nadzvychainomu Poslu Ukrainy v Cheskii Respublitsi Ye.P.Perebyinosu* [Open letter to the Ambassador of Ukraine to the Czech Republic to the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the Czech Republic E.P Perebyinis] <<http://surl.li/pfei>> (2021, March, 17). [in Ukrainian].
19. *Výroční zpráva o činnosti Rady vlády pro národnostní menšiny v roce 2020* (Vláda České Republiky) [Annual Report on the Activities of the Government Council for National Minorities in 2020 (Government of the Czech Republic)]. *Oficiální stránky vlády České republiky* [The official website of Government Of The Czech Republic] <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/aktuality/Vyrocnizprava-o-cinnosti-Rady-vlady-pro-narodnostni-mensiny-v-roce-2020.pdf>> (2021, March, 17). [in Czech].
20. *Zásady koncepce integrace cizinců z roku, 1999* (Vláda České Republiky) [Principles of the Concept of Integration of Foreigners, 1999 (Government of the Czech Republic)]. *Oficiální stránky vlády České republiky* [The official website of Government Of The Czech Republic] <https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0665259AEE14CA4C12571B6006D8A70> (2021, March, 17). [in Czech].